

Barbara Weźgowiec
<http://orcid.org/0000-0003-3133-3759>
Uniwersytet Jagielloński
b.wezgowiec@uj.edu.pl
DOI: 10.35765/pk.2023.410202.20

Materialne i niematerialne dziedzictwo Europy Środkowej w praktykach Międzynarodowego Centrum Kultury w Krakowie

STRESZCZENIE

Międzynarodowe Centrum Kultury w Krakowie to instytucja, która od lat działa na rzecz popularyzacji i ochrony dziedzictwa kulturowego Europy Środkowej. Celem niniejszego artykułu jest pokazanie specyfiki tej instytucji oraz ukazanie różnorodności działań podejmowanych przez MCK: od wystaw, przez działania edukacyjne w postaci prelekcji i warsztatów, po konferencje i publikacje (o charakterze popularyzatorskim i naukowym).

Zestawiając te działania, w których MCK pokazuje zarówno twórczość konkretnych artystów, jak i przybliża historię oraz dziedzictwo poszczególnych narodów, a wreszcie sięga do idei i fenomenów (takich jak Kresy czy mit Galicji), które są istotnym elementem kulturowej spuścizny Europy Środkowej, ukazując, że działania te wpisują się w humanistyczne myślenie o dziedzictwie kulturowym. Pokazują też korelację między tematyką organizowanych wystaw i innych wydarzeń a miejscem, czyli miastem, w którym działa MCK. Wszystkie te przykłady potwierdzają, że MCK, jako autorski projekt, jest nowoczesną instytucją o interdyscyplinarnym podejściu i charakterze. Pełni ono funkcję zarówno muzeum, jak i placówki edukacyjno-naukowej oraz dyplomatycznej – dbając (w myśl polityki „soft power”) o budowanie dobrosąsiedzkich relacji między Polską i innymi państwami z tej części kontynentu.

Prezentowane praktyki są potwierdzeniem realizacji misji MCK, którą jest kształtowanie i propagowanie nowego podejścia do europejskiego dziedzictwa: z jednej strony akcentującego kwestie tożsamości, tradycji i rodzimoci poszczególnych kultur, z drugiej – otwartego na dialog międzykulturowy, będący istotnym wyzwaniem i znakiem współczesności.

SŁOWA KLUCZE: Międzynarodowe Centrum Kultury w Krakowie, prawa kulturowe, prawa narodów, dziedzictwo kulturowe, Europa Środkowa

Sugerowane cytowanie: Weźgowiec, B. (2023). Materialne i niematerialne dziedzictwo Europy Środkowej w praktykach Międzynarodowego Centrum Kultury w Krakowie. © ⓘ *Perspektywy Kultury*, 2/2(41), ss. 337–353. DOI: 10.35765/pk.2023.410202.20

Nadesłano: 28.02.2023

Zaakceptowano: 10.06.2023

ABSTRACT

Tangible and Intangible Heritage of Central Europe in the Practices of the International Cultural Center in Cracow

The International Cultural Center in Cracow is an institution that has been working for years to popularize and protect the cultural heritage of Central Europe. The purpose of this article is to show the peculiarities of this institution and to demonstrate the variety of activities undertaken by the ICC: from exhibitions, through educational activities in the form of lectures and workshops, to conferences and publications (of a popularizing and scientific nature).

By juxtaposing these activities, in which the ICC showcases both the work of specific artists and brings the history and heritage of individual nations closer, and finally reaches out to ideas and phenomena (such as the Borderlands or the myth of Galicia) that are an important element of the cultural legacy of Central Europe, I show that these activities are part of humanistic thinking about cultural heritage. I also show the correlation between the themes of the exhibitions and other events organized and the place, i.e., the city with which the ICC works. All these examples show that the Center, as an original project, is a modern institution with an interdisciplinary approach and character. It performs the role of both a museum and an educational and scientific institution, as well as a diplomatic one – taking care (in accordance with the “soft power” policy) of building good neighborly relations between Poland and other countries from this part of the continent.

The presented practices are a confirmation of the realization of the ICC’s mission, which is to shape and promote a new approach to European heritage: on the one hand emphasizing the issues of identity, tradition and indigeneness of individual cultures, on the other hand, open to intercultural dialogue, which is an important challenge and a sign of contemporarity.

KEYWORDS: International Cultural Center in Cracow, cultural rights, rights of nations, cultural heritage, Central Europe

Tytułem wprowadzenia

Jak można w sposób interesujący i inspirujący pokazywać historię i sztukę, mówić i pisać o nich, a tym samym przypominać (wspólne) dziedzictwo Europy Środkowej oraz mierzyć się z trajektoriami pamięci poszczególnych osób i grup (narodowych czy etnicznych) o tej spuściźnie? To nieco długie pytanie stanowi rodzaj zaproszenia do refleksji nad działalnością wyjątkowej instytucji na mapie Krakowa i Polski, jaką jest niewątpliwie Międzynarodowe Centrum Kultury. Autorski program i sposób działania MCK wpisują się zarazem w dyskusję na temat dziedzictwa kulturowego i jego propagowania

oraz ochrony w dobie interakcji kultur. Nawiązując do II generacji praw człowieka oraz ukazując korelację z dziedzictwem humanizmu krakowskiego, postaram się ukazać, jak można działać, mając na uwadze zarówno prawa każdego pojedynczego człowieka czy narodów, jak i – w szerszej perspektywie – myśląc o wspólnotowym wymiarze dziedzictwa.

Swoje rozważania rozpocznę – dla porządku – od przypomnienia istotnych pojęć, by następnie w ich kontekście krótko przedstawić historię powstania i misję MCK. Główną część artykułu poświęcę ukazaniu narzędzi i działań tej instytucji podejmowanych na rzecz dziedzictwa kulturowego zarówno Krakowa, jak i (poszczególnych) państw przynależących do wspólnoty określanej mianem Europy Środkowej.

Dziedzictwo kulturowe: w stronę realizacji praw kulturowych

Przedmiotem szczególnej troski i zainteresowania w świecie współczesnym jest propagowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego. To z kolei wiąże się z tzw. kulturalnymi prawami człowieka (*cultural rights*), które wyróżnia się obok praw osobistych i politycznych, socjalnych i ekonomicznych. Należą one do tzw. II generacji praw człowieka i stanowią „otwarty katalog”, nie zostały bowiem jednolicie określone w aktach prawa międzynarodowego. Z jednej strony prawa te stanowią „globalnie ujęte normy, odnoszące się do wszelkich przejawów kultury w życiu jednostki jako istoty kulturalnej” (Janczyk, 2018, s. 151), z drugiej, za *cultural rights* uznaje się „indywidualne prawo dostępu do dóbr kultury, które zostało zawarte w konstytucjach wielu państw” (Janczyk, 2018, s. 151). Można zatem stwierdzić, że prawo do ochrony i propagowania dziedzictwa kulturowego jest jednym z najważniejszych praw człowieka. Podejście to znalazło swoje odzwierciedlenie m.in. w konwencji haskiej z 1954 r. (o ochronie dóbr kultury w razie konfliktu zbrojnego), której celem było zachowanie dziedzictwa kulturowego jako istotnej spuścizny dla całej ludzkości. Jednocześnie w dokumencie tym wskazano, iż każdy naród ma swój udział w kształtowaniu kultury światowej, a zatem poszanowanie (i uznanie dla) dóbr kultury poszczególnych narodów – przy czym mogą to być zarówno elementy dziedzictwa materialnego, jak i niematerialnego (duchowego¹) – jest wyrazem dbania i poszanowania dla szeroko rozumianego dziedzictwa ludzkości.

1 Z uwagi na zakres tematyczny artykułu, który nie ma charakteru prawniczego, w uproszczeniu można zaznaczyć, że dziedzictwo duchowe wiąże się z czcią, jaką obdarzany jest dany obiekt, natomiast dziedzictwo materialne łączy się z wartością historyczną lub artystyczną danego obiektu (za: Marcinko, 2022, s. 188–189; por. Sandoz, Swinarski i Zimmermann, 1987, par. 2065).

Na ponadindywidualny wymiar praw człowieka zwrócili między innymi uwagę Leszek Korporowicz i Sylwia Jaskuła, którzy w artykule pt. *Deklaracja z Sydney. Prawa człowieka w perspektywie wielopodmiotowej* zaznaczyli, że

prawa człowieka to nie tylko prawa jednostki. Są one widziane jako potencjał tyleż indywidualny, co społeczny, który spełnia się między innymi (...) w określonym typie aktywności każdego obywatela w stosunku do wartości o charakterze wspólnotowym, w relacji do dobra wspólnego (2019, s. 223).

Badacze wskazują, że „wielopodmiotowość praw człowieka, jeśli tylko zauważymy, że zawierają aspekt zarówno indywidualny, jak i personalny oraz społeczny, skutkuje odkryciem ich wymiaru kulturowego” (Korporowicz i Jaskuła, 2019, s. 224). Dodają zarazem, że współczesne rozumienie praw człowieka i praw kulturowych

musi budować zainteresowanie pełną (...) różnorodnością form życia społecznego i kulturowego, traktowanych jako przejaw kondycji ludzkiej ujętej w perspektywie antropologicznej (...) wraz z poszukiwaniem w nich istniejących i możliwych postaci człowieczeństwa (Korporowicz i Jaskuła, 2019, s. 227).

Autorzy wskazują ponadto na polskie korzenie refleksji o prawach kulturowych, przypominając koncepcję *ius gentium* (prawa narodów) Pawła Włodkowica. Jak piszą:

prawa narodów były dla Włodkowica nie tyle utylitarną umową nie zawsze mądrych przywódców i środowisk władzy, ile fundamentalnym atrybutem bezpośrednio wynikającym z nieredukowalnej godności człowieka w jego bycie indywidualnym, ale także wspólnotowym, do którego ma równie nieredukowalne prawo (Korporowicz i Jaskuła, 2019, s. 226, por. Ehrlich, 1968)².

Korporowicz i Jaskuła zwrócili przy tym uwagę na rosnącą rolę edukacji

w kształtowaniu realnych postaw ludzkich przez aktywność, która (...) poszukuje innowacyjnych sposobów nie tylko oddziaływania, ale też animowania i wyzwiania potencjałów, jakie tkwią zarówno w poszczególnych

2 Jak pisze w historycznej analizie pojęcia Wanda Bajor: „Teoria prawa międzynarodowego (*ius gentium*), sięgająca korzeniami czasów prehistorycznych, ewoluowała w ciągu wieków i podlegała intelektualnej obróbce. Twórczo przepracowana, usystematyzowana przez krakowskich uczonych (...) Była stosowana w praktyce przez polskich dyplomatów, m.in. w sporze z Krzyżakami, adresowana ją ponadto do zgromadzenia soborowego w Konstancji (1415–1418). Służyła do czynnej obrony fundamentalnych praw człowieka i narodów” (Bajor, 2022, s. 147).

osobach, jak i społecznościach, wspólnotach czy organizacjach (Korporowicz i Jaskuła, 2019, s. 229).

Ta nowoczesna edukacja powiązana ze świadomością praw człowieka ma służyć, zdaniem badaczy, ukazywaniu bogactwa kultur, ma być rodzajem misji społecznej i kulturowej, wskazującej bardziej na

wartości, twórcze inspiracje oraz siłę pasji ludzkich (...). Twórcze odkrywanie [bowiem] i dzielenie się walorami każdej z kultur będzie jednocześnie działaniem na rzecz prawa do rozwoju, pojętego przy tym podmiotowo, od środka ludzi i wspólnot, a nie od zewnątrz (Korporowicz i Jaskuła, 2019, s. 229).

Można powiedzieć, że takie ujęcie bliskie jest również twórcom i organizatorom wydarzeń w Międzynarodowym Centrum Kultury w Krakowie, którzy w swoim zainteresowaniu dziedzictwem (przede wszystkim) środkowoeuropejskiego kręgu kulturowego dostrzegają i pokazują dokonania zarówno pojedynczych artystów, jak i poszczególnych krajów, czy wreszcie zjawiska ponadnarodowe. Zanim ukażę parę przykładów takiej właśnie działalności, warto pokrótce przedstawić samą instytucję.

Międzynarodowe Centrum Kultury: historia i misja

Międzynarodowe Centrum Kultury powstało w 1991 r. i jest „narodową instytucją kultury, która specjalizuje się w problematyce kultury i dziedzictwa Europy Środkowej” (<https://mck.krakow.pl/artukul/misja>). Przedmiotem i obiektem zainteresowania MCK od początków istnienia tej instytucji jest dziedzictwo kulturowe „w aktywnym dialogu z sąsiadami Polski i ze światem” (<https://mck.krakow.pl/artukul/misja>).

Pod względem ochrony dziedzictwa kulturowego działalność MCK jest zgodna z założeniami zapisanymi w Ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach, zgodnie z którą

muzeum jest jednostką organizacyjną nienastawioną na osiągnięcie zysku, której celem jest gromadzenie i trwała ochrona dóbr materialnego i kulturalnego dziedzictwa ludzkości (...) upowszechnianie podstawowych wartości historii, nauki i kultury (...), kształtowanie wrażliwości poznawczej i estetycznej oraz umożliwianie korzystania ze zgromadzonych zbiorów (Dz.U. 2020, poz. 902)³.

3 Podobne założenia znaleźć można w statucie Międzynarodowej Rady Muzeów (International Council of Museums — ICOM) z 2007 r., zob. <https://icom.museum/en/resources/standards-guidelines/museum-definition/> (dostęp: 25.12.2022).

MCK nie stanowi wyjątku w tym względzie, choć jednocześnie samo uznanie tej placówki za muzeum jest niewystarczające.

Chociaż trudno jednoznacznie określić rodzaj, czy też specyfikę tej instytucji, jej działalność można nazwać mianem „transinstytucjonalnej” i interdyscyplinarnej. MCK, opierając się na autorskim pomysle prof. Jacka Purchli, spełnia funkcję podobną do galerii sztuki czy też wspomnianych już muzeów – poprzez organizację wystaw poświęconych historii i sztuce, w jej najrozmaitszych odmianach, ale jest także instytucją badawczą – z własnym czasopiśmie („Herito”), wydawnictwem, organizowanymi seminariami, konferencjami czy – ogólniej – badaniami o charakterze naukowym. Istotnym elementem łączącym te funkcje MCK jest edukacja, której osobnym znakiem jest prowadzona pod auspicjami Centrum „Akademia Dziedzictwa”⁴. Jednostkę tę określić można wreszcie jako swego rodzaju placówkę dyplomatyczną nastawioną na międzynarodową współpracę i promowanie polskiego dziedzictwa kulturowego za granicą oraz pokazywanie w jej gmachu dziedzictwa innych narodów.

Poprzez zaangażowanie w sztukę, ochronę dziedzictwa kulturalnego i jego propagowanie, a także z racji przynależności do rozmaitych sieci o zasięgu międzynarodowym, MCK działa na rzecz porozumienia międzynarodowego i międzykulturowego, realizując zarazem model tzw. miękkiej polityki „soft power”⁵. O tej ostatniej roli świadczy chociażby powołana do życia w 1990 r. Fundacja MCK, w skład której weszli przedstawiciele najwyższych władz Polski i Krakowa⁶. Celem Fundacji jest wspieranie statutowej działalności MCK w jej misji badawczej, edukacyjnej, wystawienniczej i wydawniczej. Od 2006 r. przy Centrum działa również Stowarzyszenie Absolwentów Akademii Dziedzictwa, które przede wszystkim podejmuje działania związane z ochroną dziedzictwa w Polsce i na świecie⁷. Nad działalnością i wypełnianiem zadań statutowych czy – szerzej – misji MCK czuwa międzynarodowa rada programowa skupiająca intelektualistów, badaczy, specjalistów z zakresu heritologii i sztuki. Przez długi czas

4 To propozycja studiów podyplomowych, realizowana wspólnie przez MCK i Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, mająca na celu przygotowanie absolwentów do „nowoczesnego działania w instytucjach kultury i do mądrego zarządzania zasobami dziedzictwa, tego materialnego, jak i niematerialnego” (mck.krakow.pl/studia-podyplomowe).

5 Więcej nt. pojęcia „soft power” zob. np. Miłoszewska i Potocki, 2010; Pacak, 2014.

6 W skład Rady fundatorów weszli wówczas: Izabella Cywińska (Minister Kultury i Sztuki), Andrzej Pelczar (Rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego), Jacek Purchla (wiceprezydent Krakowa), Krzysztof Skubiszewski (Minister Spraw Zagranicznych) i Jacek Woźniakowski (ówczesny prezydent Krakowa). Izabella Cywińska oraz Jacek Purchla (jako przewodniczący) do dzisiaj kontynuują swoją działalność w Radzie.

7 Zob. Cele statutowe Stowarzyszenia oraz informacje o zrealizowanych projektach na stronie MCK w zakładce poświęconej Akademii Dziedzictwa.

dyrektorem był prof. Jacek Purchla, który zaproponował i wdrażał autorską wizję działalności tej instytucji.

W kontekście refleksji nad prawami kulturowymi i prawami narodów warto powrócić do momentu powstania MCK, ten bowiem nie jest przypadkowy. Powołanie Centrum zbiegło się ze szczególnym czasem w Europie. Wyrosło ono, jak pisze Purchla, „ze szczególnej atmosfery przełomu politycznego lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych” (Purchla, 2011, s. 8). Na nowo ustaliła się wówczas mapa Europy, „odrodzenie narodów w naszej części kontynentu wyzwoiliło polifonię narracji i różnorodność kulturową” (Purchla, 2011, s. 8). Był to także czas ponownego „rozpoznawania się” przez sąsiadów i wzajemnego dialogu.

Sam pomysł powołania do życia Międzynarodowego Centrum Kultury także pojawił się w momencie szczególnym, bo Tadeusz Mazowiecki – pierwszy premier niekomunistycznej Polski – ową inicjatywę ogłosił w listopadzie 1990 r., na szczycie paryskim, którego tematem było tworzenie się nowego ładu politycznego w Europie. Rok później, a dokładniej 29 maja 1991 r., podczas sympozjum KBWE, poświęconego dziedzictwu kulturowemu⁸, Międzynarodowe Centrum Kultury oficjalnie zainaugurowało swoją działalność. Podsumowując 20 lat działalności MCK w 2011 r., ówczesny dyrektor Jacek Purchla zaznaczył, że „Centrum było i jest próbą wielowymiarowego odczytania przeszłości (...) realizującego się w dialogu z sąsiadami, co daje także możliwość przeglądania się w ich oczach” (Purchla, 2011, s. 8). Jak dodaje obecna dyrektor, Agata Wąsowska-Pawlik, zainteresowania i badania nad dziedzictwem i przeszłością ogniskują się szczególnie na Europie Środkowej

z jej wielowymiarową kulturą i skomplikowaną historią. Oba aspekty razem są dla MCK kluczowe – Europa Środkowa jako wspólnota oraz dziedzictwo bliższych i dalszych sąsiadów Polski, ponieważ rozumienie zagmatwanych, wynikających z przeszłości relacji jest warunkiem dobrego sąsiedztwa (<https://mck.krakow.pl/aktualnosci/30-lat-dzialalnosci-mck>).

W skrócie można zatem stwierdzić, że Międzynarodowe Centrum Kultury

koncentruje się na problematyce dziedzictwa kulturowego związanej szczególnie z Europą Środkową; zaś w podejmowanych działaniach odnosi się do historii, historii sztuki i architektury, a także fenomenu

8 Jak zauważa obecna dyrektor MCK, Agata Wąsowska-Pawlik, było to pierwsze takie spotkanie – Wschodu i Zachodu – po zniesieniu żelaznej kurtyny, a MCK stało się owocem „bezprecedensowej współpracy rządu i samorządu” (2021, <https://mck.krakow.pl/aktualnosci/30-lat-dzialalnosci-mck>, dostęp: 21.01.2023).

pamięci, ochrony dziedzictwa kulturowego i wszelkich aspektów związanych z jego zarządzaniem (<https://mck.krakow.pl/artukul/misja>).

W tym opisie szczególną uwagę zwracają dwa aspekty istotne z punktu widzenia problematyki niniejszego tomu: pojęcie Europy Środkowej (jako przedmiotu, a właściwie podmiotu zainteresowania MCK) oraz kwestia dziedzictwa kulturowego (w którego ochronie i propagowaniu Centrum się specjalizuje).

Czym jest Europa Środkowa? Samo pojęcie było i jest przedmiotem wielu dyskusji, także Międzynarodowe Centrum Kultury, szczególnie w pierwszych latach działalności, organizowało zarówno panele dyskusyjne, jak i wydawało publikacje służące dookreśleniu tego swoistego „przedmiotu zainteresowania” i działania. Jak zauważa Jacek Purchla, Europa Środkowa jest miejscem, w którym granice polityczne zmieniały się dużo szybciej niż kręgi kulturowe⁹, w tym względzie daje ona „wyjątkową szansę poznania sąsiada i odzyskiwania pamięci” (Purchla, 2011, s. 10), można ją także uznać za kwestię światopoglądu, swoistego wyboru (por. Andruchowycz i Stasiuk, 2000).

W kontekście działań podejmowanych przez MCK można uznać, że obszar ten pokrywa się w znacznej mierze z ujęciem zaproponowanym przez ekspertów Organizacji Narodów Zjednoczonych z 2006 r. i ich propozycją kulturowych kryteriów wyróżnienia tego regionu, wśród których są m.in. kulturowe i etniczne zróżnicowanie, dominująca rola oraz (synchroniczna lub diachroniczna) obecność katolicyzmu i protestantyzmu w porównaniu ze zmarginalizowaną rolą prawosławia i islamu oraz swoiste połączenie czy też wpływy kultury niemieckiej i żydowskiej, współwystępujące z warstwami kultury słowiańskiej, węgierskiej czy romańskiej (Jordan, 2006).

Odniesienie do niektórych kryteriów, ale i nieco szersze spojrzenie na ten fragment kontynentu zaproponował Csaba G. Kiss w opracowaniu wydanym pod egidą MCK. Jak pisał,

według jednej z możliwych definicji jest (...) ta strefa naszego kontynentu, w której w podobny sposób odbywało się powstawanie narodów, ów ważny składnik procesu modernizacji. (...) Obszar ten był zamieszany przez ludność o skomplikowanej strukturze narodowościowej, gdzie zazwyczaj współlistniały różne wyznania religijne i (...) różniące się od siebie tradycje cywilizacyjne. (...) Mówiąc krótko: na wschód od niemieckiego i na zachód od rosyjskiego obszaru językowego. Zalicza się do niego

9 Świadczy o tym m.in. fakt, że gdy powstawało Centrum w roku 1991, Polska graniczyła z trzema krajami, dziś sąsiadujemy z siedmioma państwami.

nie tylko dawna monarchia austro-węgierska, ale zarówno pozostające poza nią tereny polskie, jak i Bałkany (2010, s. 6)¹⁰.

Warto dodać, że szerokie rozumienie Europy Środkowej znajduje odbicie zarówno we współpracy MCK z innymi państwami i instytucjami mającymi swoją siedzibę nie tylko w (uznawanych za załączek Europy Środkowej) Państwach Wschodnich (Polska, Czechy, Słowacja i Węgry), ale i w Chorwacji, Ukrainie, Rumunii, Litwie czy Austrii oraz, w innym ujęciu, w wystawach promujących dokonania pojedynczych artystów (np. Ivan Meštrović czy Mikalojus K. Čiurlionis), reprezentujących wspomniane kraje, czy ukazujących zjawiska o ponadnarodowym charakterze, mające jednak swoje lokalne odmienności (np. awangarda).

W stronę ochrony/propagowania dziedzictwa kulturowego – o działalności MCK

Międzynarodowe Centrum Kultury było pierwszą po 1989 r. narodową instytucją kultury nowej generacji, która do dziś zachowuje swój autorski program i nowatorskie podejście do kwestii (propagowania i ochrony) dziedzictwa kulturowego.

Od początku też ważny element tożsamości i misji instytucji stanowi siedziba Centrum, która mieści się w zabytkowej kamienicy Pod Krucą przy Rynku Głównym 25¹¹. Aby jak najlepiej odpowiadać na wyzwania i służyć zadaniom MCK, kamienica została pieczołowicie odrestaurowana i zmodernizowana, dzięki czemu znajduje się w niej nie tylko przestrzeń wystawiennicza, ale także nowoczesna sala konferencyjna, samo miejsce zostało również dostosowane dla osób z niepełnosprawnością. Jak zauważa (obecna) dyrektor Wąsowska-Pawlik, siedziba Centrum jest „przestrzenią spotkania i dialogu” (Wąsowska-Pawlik, 2021). Podsumowując 30 lat działalności MCK, dodaje, że

miłośnicy sztuki kojarzą jej adres z wystawami przybliżającymi najciekawsze zjawiska sztuki i architektury Europy Środkowej oraz jej wybitnych twórców. Czytelnicy – z kwartalnikiem „Herito”, seriami Biblioteka Europy Środkowej czy Heritologia. Badacze – z programem stypendialnym Thesaurus Poloniae i biblioteką naukową. Studenci – z Akademią Dziedzictwa. Seniorzy, młodzież i dzieci – z bogatym programem edukacyjnym w siedzibie MCK i online (Wąsowska-Pawlik, 2021).

10 Zob też inne publikacje poświęcone temu zagadnieniu, np.: Brix, 2012; Škrabec, 2013.

11 Miejsce to posiada także swoją monografię w postaci publikacji wydanej przez MCK: Purchla, red., 2019.

Można zatem powiedzieć, że Międzynarodowe Centrum Kultury swoimi działaniami wpisuje się w tradycję promowania kulturalnych i kulturowych praw człowieka, uwzględniając przy tym zarówno kontekst jednostkowy, narodowy, jak i międzykulturowy. Mając na uwadze fakt, że od początków działalności tej instytucji odbyły się tutaj setki wystaw, a spis publikacji wydanych pod auspicjami MCK przekracza 5000 pozycji, warto wspomnieć o kilku wybranych wydarzeniach, odnosząc się do wymienionych wcześniej różnych poziomów działania.

Podstawowymi „narzędziami”, sposobami działania MCK są: wystawy i towarzyszące im wydarzenia w postaci wykładów, spacerów, warsztatów, spotkań online, mających także charakter edukacyjny, jak również konferencje tematyczne i publikacje o charakterze popularyzatorskim i naukowym.

Odnosząc się do wspomnianego już personalnego, jednostkowego kontekstu w myśleniu o prawach człowieka i dziedzictwie kulturowym, MCK ma na „swoim koncie” wystawy poświęcone twórczości pojedynczych autorów, wśród których znaleźli się chociażby: związany z Krakowem rzeźbiarz Igor Mitoraj¹² (wystawa: *Igor Mitoraj. Rzeźby i rysunki*, 2003–2004), litewski grafik i kompozytor Mikołajus Konstantinos Čiurlionis (*M.K. Čiurlionis. Litewska opowieść*, 2015–2016) lub pochodzący z byłej Jugosławii rzeźbiarz i architekt, który trwale budował „mosty łączące Chorwację z Europą i Stanami Zjednoczonymi Ameryki” Ivan Meštrović (*Ivan Meštrović. Adriatycka epopeja*, 2017, <https://mck.krakow.pl/wystawy/adriatycka-epopeja-ivan-mestrovic>). Dobiegła końca wystawa obecnie najważniejszej reprezentatki sztuki romskiej, artystki wizualnej Małgorzaty Mirgi-Tas. Ekspozycja pt. *Wędrujące obrazy. Małgorzata Mirga-Tas* (02.12.2022–05.03.2023) służyła nie tylko ukazaniu dorobku artystycznego w postaci kolaży czy instalacji, ale kierowała odbiorców w stronę podejmowanego przez nią zagadnienia „złożonej romskiej tożsamości, dekolonizacji romskiego materialnego dziedzictwa kulturowego oraz Zagłady Romów i Sinti” (<https://mck.krakow.pl/wedrujace-obrazy-malgorzata-mirga-tas-2>).

Warto zauważyć, że wymienieni artyści są reprezentantami różnych dziedzin sztuki, żyli w innych czasach, tworzyli w odmiennych stylach. Ich dorobek jest zarazem elementem dziedzictwa kulturowego Europy Środkowej oraz kraju czy żyjącej w jego obrębie mniejszości, jak i dowodem talentu

12 Warto nadmienić, że spis wszystkich wydarzeń: od wystaw, poprzez konferencje, projekty o charakterze edukacyjnym i badawczym, po publikacje, można znaleźć na stronie internetowej instytucji: mck.krakow.pl, w poszczególnych zakładkach. Spis najważniejszych wydażeń znalazł się także w wydanej na 20-lecie MCK publikacji *20: Międzynarodowe Centrum Kultury 1991–2011*, (2011); co roku ukazują się także (wcześniej drukowane, obecnie w wersji cyfrowej) *Roczniki MCK*. Trzeba jeszcze dodać, że wszystkie publikacje są z założenia dwujęzyczne: polsko-angielskie.

i unikatowej wrażliwości samego twórcy. Każdej z wystaw towarzyszył program służący nie tylko przybliżeniu sylwetki danego artysty, ale i ukazaniu jego wyjątkowości na tle nurtów, czasów czy problemów ujawniających się w dziełach. Przy okazji Igora Mitoraja można np. wspomnieć, że MCK z prezentacją jego monumentalnych rzeźb wyszło z galerii w przestrzeń Rynku Głównego (co wówczas było ewenementem) i „trwałym śladem tak niezwyklej aranżacji jest rzeźba *Eros bendato* pozostała na Rynku przed siedzibą MCK” (Wąsowska-Pawlik, 2021), która na stałe wpisała się w przestrzeń i krajobraz Starego Miasta.

Ekspozycja poświęcona krakowskiemu rzeźbiarzowi, podobnie jak *Świat przed katastrofą. Żydzi krakowscy w dwudziestoleciu międzywojennym* (2007), czy niedawna *Niechciana stołeczność. Architektura i urbanistyka Krakowa w czasie okupacji niemieckiej 1939–1945* (2022) pokazują, że MCK zwraca się w swoich zainteresowaniach także w stronę miasta, którego jest częścią. Wystawy te (dla których inspiracją i źródłem jest lokalna historia oraz przestrzeń) pokazują jednocześnie, że w Centrum jest również miejsce do dyskusji nad tzw. niechcianym, „trudnym dziedzictwem” (Owsianowska i Banaszkiewicz, 2015). Dzięki wystawom i towarzyszącym im prelekcjom, publikacjom, opowieściom kuratorek i kuratorów, mieszkańcy miasta mogą na nowo rozpoznawać swoje miejsce i miasto, przełamywać tabu związane z żydowskim czy poniemieckim dziedzictwem, uzupełniać luki w wiedzy na temat historii miasta i jego mieszkańców.

Sam Kraków jest też punktem wyjścia do rozważań na temat jego relacji z innymi miastami w Europie, a w ramach wspomnianej „soft power” do podtrzymywania i zacieśniania więzi z miastami partnerskimi. Świadectwem tego są chociażby publikacje pod redakcją Jacka Purchli poświęcone samemu Krakowowi, jego dziedzictwu i (europejskiej) tożsamości¹³ oraz relacjom z innymi miastami: np. Sankt Petersburgiem, Pragę, Lwowem, Norymbergą... Zainteresowanie Krakowem przypomina jednocześnie, że od końca XVIII w. centralną pozycję w krajobrazie miasta zajmują muzea. Łącząc zatem *miasto i muzeum*, MCK organizuje cykl spotkań pod takim właśnie tytułem poświęconych relacjom, jakie muzea „budują z miastem, jego mieszkańcami i turystami” (mck.krakow.pl/miasto-i-muzeum-2).

Kraków zatem, jako siedziba MCK, stanowi zarówno inspirację, jak i punkt wyjścia, przedmiot zainteresowania, ale i „pomost” łączący lokalną kulturę z kulturą narodową i dziedzictwem (środowo)europejskim. To z kolei prowadzi w stronę wystaw i wydarzeń ukazujących narodowy czy też narodowe wymiary dziedzictwa. Powracając do określenia, że na

13 Zob. np. *Kraków i Praga – dwie stolice Europy Środkowej: materiały międzynarodowej konferencji zorganizowanej w dniach 1–2 czerwca 2000*, (2000); *Kraków i Lwów w cywilizacji europejskiej: materiały międzynarodowej konferencji zorganizowanej w dniach 15–16 listopada 2002* (2005).

dziedzictwo ludzkości składają się dziedzictwa poszczególnych narodów czy państw, Międzynarodowe Centrum Kultury organizuje wystawy, konferencje i wydarzenia mające taki właśnie charakter.

I tak, wystawa *Koszycka moderna* (2016), której patronowali prezydenci Polski i Słowacji, stała się punktem wyjścia do przedstawienia i opowiedzenia o naszym południowym sąsiedzie – zarówno Słowacji przedwojennej, jak i współczesnej. Wśród wydarzeń towarzyszących pojawiły się m.in. prelekcje na temat literatury słowackiej, tytułowych Koszyc (w sensie fenomenu miejsca) i Bratysławy w międzywojniu. Trwałym pokłosiem tego wydarzenia został nr 9 czasopisma „Herito” pt. *Słowacja – Slovensko – Slovakia*, którego tematem są historia i współczesność Słowaków odzwierciedlone w kulturze i tożsamości oraz publikacja pt. *Kim są Słowacy? Historia. Kultura. Tożsamość*. Jak można przeczytać w zapowiedzi książki: „tom powstał z potrzeby zredukowania obustronnego deficytu wiedzy o sobie” (<https://mck.krakow.pl/publikacje/kim-sa-slowacy-historia-kultura-tozsamosc-1>).

Podobne wystawy, spotkania, wykłady i publikacje służyły przedstawieniu m.in. Węgier, Czech, Ukrainy czy Litwy¹⁴. Wszystkie one miały na celu nie tylko pokazanie dziedzictwa kulturowego tych krajów, ale były punktem wyjścia do refleksji nad polsko-sąsiedzkimi relacjami: ich zredefiniowania, ukazania w kontekście sztuki, historii, ale i współczesności.

Oprócz wymiaru jednostkowego, lokalnego i narodowego, tematyka działań podejmowanych przez Międzynarodowe Centrum Kultury przyjmuje także wymiar ponadnarodowy, stanowiący szczególnego rodzaju dziedzictwo środkowoeuropejskie¹⁵. Warto nadmienić, że na tym poziomie szczególnie uwidacznia się tzw. dziedzictwo niematerialne¹⁶. Oprócz

14 Zob. np. odnośnie do Czech publikacja: J. Gruša, *Czechy. Instrukcja obsługi*, Kraków 2018 oraz wystawa *Władcy snów. Symbolizm na ziemiach czeskich 1880–1914* (2014) – objęta honorowym patronatem ministrów Kultury obydwu krajów; odnośnie do Węgier: wystawa *Zsolnay. Węgierską secesją* (2017) – pod honorowym patronatem prezydentów miast Krakowa i Peczu oraz „Herito” nr 26: *Węgry*; na temat Ukrainy: wystawa *Ukraina. Wzajemne spojrzenia* (2021–2022) i publikacja o tym samym tytule, czy wcześniejsza ekspozycja pt. *Ukraina. Czekając na bohatera. Kostyrko, Rawski* (2016). Warto dodać, że obydwie wystawy poświęcone problematyce Ukrainy są jednocześnie dowodem swoistego „trzymania ręki pulsie” problemów i wyzwań współczesności przez MCK, stanowią swego rodzaju odpowiedź na aktualne wydarzenia i dążenia do pokoju oraz niepodległości. Nie tylko ukazują dziedzictwo powstałe wcześniej, ale także to, które jest w trakcie „powstawania”, stawania się.

15 Warto wspomnieć, że MCK w swoich zainteresowaniach wychodzi także poza obszar kultury i sztuki środkowoeuropejskiej, zob. np. wystawa *Twarze Ameryki. Portrety z kolekcji Terra Foundation for American Art 1770–1940* (2006) czy *Grupa Bloomsbury. Brytyjska bohema kręgu Virginia Woolf* (2011).

16 W 2003 r. UNESCO uchwaliło Konwencję w sprawie ochrony tego dziedzictwa, opracowując jednocześnie jego definicję, zgodnie z którą „niematerialne dziedzictwo kulturowe oznacza

bowiem dzieł sztuki, książek, czasopism, fotografii i innych elementów dziedzictwa materialnego, przedmiotem zainteresowania i refleksji, a także tematem wystaw i konferencji organizowanych przez Międzynarodowe Centrum Kultury są również idee, mity, pewne przekonania, jak chociażby samo pojmowanie Europy Środkowej, o czym już była mowa.

Wśród takich ponadnarodowych zagadnień szczególne miejsce przypadło mitowi Kresów i Galicji, które znów można określić mianem trudnego dziedzictwa, różnie rozumianego i interpretowanego w zależności od przynależności do rozmaitych grup narodowych czy etnicznych bądź religijnych. Odzwierciedleniem tych (mających swoją kontynuację) zainteresowań była chociażby konferencja *Dziedzictwo kresów – nasze wspólne dziedzictwo?* (2005), w której uczestniczyli badacze z Polski, Węgier, Białorusi, Izraela, Niemiec, Rumunii, Słowacji, Ukrainy i Francji. Fenomen Kresów, który określa się jako immanentną część tożsamości Europy Środkowej¹⁷, po raz kolejny pozwolił przyjrzeć się trudnemu dziedzictwu, bo – jak piszą autorzy publikacji podsumowującej 20 lat MCK, „dziedzictwo Europy Środkowej po komunizmie to również dziedzictwo Kresów, rozdartych pomiędzy mitem raj utraconego a traumą czystek etnicznych” (Galusek, 2011, s. 159). Tematyka ta, choć w nieco innym ujęciu, powróciła w mającej duży rozgłos wystawie *Mit Galicji* (2014–2015, pokazywana także w Wiedniu). W opisie wystawy jej organizatorzy zwrócili uwagę, że choć Galicji już nie ma, bo zniknęła z mapy Europy wraz z rozpadem monarchii austro-węgierskiej w 1918 r., to jednak „wciąż istnieje w świadomości i pamięci zbiorowej dzisiejszych mieszkańców tego regionu. To przestrzeń wyobrażona, z którą czują więź emocjonalną i psychologiczną. Mit Galicji wciąż kształtuje ich tożsamość” (<https://mck.krakow.pl/wystawy/mit-galicji-1>).

Za sprawą ekspozycji, podczas debat i spotkań (m.in. z Martinem Pollakiem), a także na łamach publikacji o tym samym tytule, autorzy i odbiorcy mogli skonfrontować mityczne wyobrażenia z faktami historycznymi i perspektywą uwikłanych w tę historię narodów. Ujawniły się przy tej okazji „wspólne lub odmienne sensory galicyjskości polskiej, ukraińskiej, austriackiej i żydowskiej, tworząc obraz tego, jak mit Galicji

praktyki, wyobrażenia, przekazy, wiedzę i umiejętności – jak również związane z nimi instrumenty, przedmioty, artefakty i przestrzeń kulturową – które wspólnoty, grupy i, w niektórych przypadkach, jednostki uznają za część własnego dziedzictwa kulturowego. To niematerialne dziedzictwo kulturowe, przekazywane z pokolenia na pokolenie, jest stale odtwarzane przez wspólnoty i grupy w relacji z ich otoczeniem, oddziaływaniem przyrody i ich historią oraz zapewnia im poczucie tożsamości i ciągłości, przyczyniając się w ten sposób do wzrostu poszanowania dla różnorodności kulturowej oraz ludzkiej kreatywności” (Dz.U. 2011 nr 172 poz. 1018).

17 Zob. np. Grigorova, 2020.

funkcjonuje w powszechnej świadomości, kulturze, życiu społecznym i politycznym” (<https://mck.krakow.pl/wystawy/mit-galicji-1>).

Pisząc o niematerialnym dziedzictwie naszego kręgu kulturowego, warto nadmienić, że od samego początku swej działalności Międzynarodowe Centrum Kultury podejmowało (i podejmuje) tematy ważne i (nie-rzadko) trudne, związane z pytaniami o tożsamość, wzajemne uprzedzenia, stereotypy, niewiedzę mimo sąsiedztwa. Zaraz po roku 1989 pytano o *Posttotalitarną mentalność i kulturę* (konferencja 1991), później także o kwestię *Democracy and diversity* – poszukiwanie tożsamości własnej i na nowo kształtującej się w naszej części kontynentu (Galusek, 2011, s. 39), by – wspomnę raz jeszcze – poszukać odpowiedzi na pytanie o to, czym jest *Europa Środkowa* – w kontekście myślenia o *regionach, regionalizmach i świadomości regionalnej* (konferencja 1992), i gdzie jest jej „miejsce” w szerszym myśleniu o Europie i rozpoczynającym się procesie integracji z Unią Europejską. Także sama kwestia dziedzictwa kulturowego – jak je rozumieć, chronić i działać na rzecz jego propagowania oraz zachowania – niejednokrotnie była przedmiotem debat. To wszystko związane jest z myśleniem o dziedzictwie w kategoriach jednostkowych i wspólnotowych, tym, co jest naszą spuścizną, ale i wyzwaniem oraz spadkiem dla przyszłych pokoleń.

Podsumowanie

Rozważania na temat działalności Międzynarodowego Centrum Kultury pozwalają zauważyć, że dzięki mądrym, inspirującemu, nowatorskiemu i otwartemu na dialog międzykulturowy propagowaniu dziedzictwa kulturowego mogą być dzisiaj realizowane prawa narodów (by nawiązać do tradycji humanistyki krakowskiej) oraz – w wymiarze współczesnym – kulturowe prawa człowieka. W dobie interakcji kultur propagowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego może się odbywać na kilku poziomach, które nawzajem się łączą i uzupełniają: a zatem zarówno na poziomie jednostek (wystawy indywidualne), lokalnym (Kraków i jego kultura), narodowym (choćby kolejne wystawy prezentujące dziedzictwo i specyfikę państw należących do tzw. Grupy Wyszehradzkiej), czy wreszcie ponadnarodowym, pozwalającym na dostrzeżenie i poszukiwanie tego, co wspólne dla tej części Europy (z jednoczesnym dostrzeżeniem odmiennego postrzegania owego wspólnego dziedzictwa przez poszczególne grupy, społeczności czy narody tworzące tę wspólnotę).

Sabina Owsianowska i Magdalena Banaszekiewicz przypomniały stwierdzenie Lighta (1987), według którego „historia i dziedzictwo w selektywny sposób przybliżają przeszłość i czynią ją dostępną poprzez

interpretacje, odpowiadające na potrzeby współczesności” (2015, s. 6). Można dodać, że Międzynarodowe Centrum Kultury czyni podobnie, wskazując przy tym, że kultura to człowieczeństwo, dziedzictwo, ale i zadanie. Jest ona elementem kształtującym tożsamość człowieka i narodów. Narracja o sztuce, tradycji, pytania o znaczenie poszczególnych idei, pojęć, sposób ukazywania dorobku przeszłych i teraźniejszych pokoleń służą jednocześnie budowaniu świadomego (swej tożsamości, historii i dziedzictwa) społeczeństwa obywatelskiego, otwartego na wyzwania współczesności, wśród których wymienić można chociażby migracje, zjawiska związane z globalizacją i mobilnością (ludzi, informacji, technologii) itp. Jak wskazuje Jacek Purchla,

misją Międzynarodowego Centrum Kultury jest kształtowanie i propagowanie nowej postawy wobec dziedzictwa europejskiego. Postawy z jednej strony nieobciążonej chorobą nacjonalizmu, z drugiej zaś silnie akcentującej kwestie tożsamości, tradycji i rodzimości poszczególnych kultur (Purchla, 2019, s. 171).

Działania MCK służą ukazaniu i odkrywaniu twórczych możliwości dialogu kultur, perspektyw, historii czy wreszcie technologii. Niniejszy tekst pokazuje, że działalność ta może stać się przedmiotem zainteresowania studiów kulturowych, które, jak wskazują redaktorzy ostatniego tomu *Słowników społecznych*, „łączą obecnie klasyczne pytania o godność, wolność i naturę ludzkiego człowieczeństwa z wyzwaniami współczesnego środowiska jego egzystencji w wymiarze indywidualnym, jak i wspólnotowym” (Korporowicz i in., 2022, s. 10).

BIBLIOGRAFIA

- Andruchowycz, J. i Stasiuk, A. (2000). *Moja Europa: Dwa eseje o Europie zwaney Środkową*. Wołowiec: Wydawnictwo Czarne.
- Bajor, W. (2022). Humanizm jako podstawa krakowskiej teorii *ius gentium*. W: L. Korporowicz, A. Knap-Stefaniuk i Ł. Burkiewicz (red.), *Słowniki społeczne*, t. VIII: *Studia kulturowe*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Ignatianum w Krakowie.
- Brix, E. (2012). *Z powrotem w Europie Środkowej. Eseje i szkice*. Kraków: Międzynarodowe Centrum Kultury.
- Ehrlich, L. (red.) (1968). *Pisma wybrane Pawła Włodkowica*, t. 1. Warszawa: Instytut Wydawniczy PAX.
- Galusek, Ł. (red.). (2011). *20: Międzynarodowe Centrum Kultury 1991–2011 = International Cultural Centre 1991–2011*, oprac. A. Gawron, Ł. Galusek,

- J. Purchla i A. Wąsowska-Pawlik, tłum. M. Myszkiewicz. Kraków: Międzynarodowe Centrum Kultury.
- Grigorova, M. (2020). Polskie doświadczenie historyczne a słowiańska perspektywa literacka Europy Środkowo-Wschodniej (Czesław Miłosz, Milan Kundera, Danilo Kiš). *Zeszyty Cyrylo-Methodiańskie*, nr 9, 36–57.
- Gruša, J. (2018). *Czechy. Instrukcja obsługi*. Kraków: Międzynarodowe Centrum Kultury.
- Janczyk, J. (2018). Dziedzictwo kulturowe a prawa człowieka. W: I. Topa i M. Półtorak (red.), *Powszechny system ochrony praw człowieka: podsumowanie dekad*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Kiss, C.G. (2010). Jak widzimy siebie nawzajem. Obrazy narodów, uprzedzenia w Europie Środkowej. *Herito*, nr 1.
- Korporowicz, L. i Jaskuła, S. (2019). Deklaracja z Sydney. Prawa człowieka w perspektywie wielopodmiotowej. *Kultura Współczesna*, 2(105), 222–231.
- Korporowicz, L., Knap-Stefaniuk, A. i Burkiewicz, Ł. (red.) (2022). *Słowniki społeczne*, t. VIII: *Studia kulturowe*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Ignatianum w Krakowie.
- Marcinko, M. (2022). Współczesna interpretacja definicji dobra kulturalnego w międzynarodowym prawie humanitarnym. W: P. Plichta (red.), *Pamięć i dziedzictwo kulturowe. Studia i szkice in memoriam profesor Andrzej Panikowicz (1950–2011)*. Kraków: Księgarnia Akademicka.
- Miłoszewska, D. i Potocki, R. (2010). Rola „soft power” w środowisku międzynarodowym. W: A. Zaremba i B. Zapala (red.), *Wymiary bezpieczeństwa na porogu XXI wieku. Między teorią a praktyką*. Toruń: Adam Marszałek.
- Owsianowska, S. i Banaszkiewicz, M. (2015). Trudne dziedzictwo a turystyka. O dysonansie dziedzictwa kulturowego. *Turystyka Kulturowa*, nr 11, 6–24.
- Pacak, P. (2014). *Soft power jako środek realizacji celów polityki zagranicznej państwa w systemie postwestflaskim*. Polskie Towarzystwo Stosunków Międzynarodowych. Pozyskano z: <http://ptsm.edu.pl/> (dostęp: 23.01.2023).
- Purchla, J. (red.) (2019). *Rynek Główny 25. Dzieje pewnego adresu*. Kraków: Międzynarodowe Centrum Kultury.
- Purchla, J. (red.). (2000). *Kraków i Praga – dwie stolice Europy Środkowej: materiały międzynarodowej konferencji zorganizowanej w dniach 1–2 czerwca 2000*. Kraków: Międzynarodowe Centrum Kultury.
- Purchla, J. (red.). (2005). *Kraków i Lwów w cywilizacji europejskiej: materiały międzynarodowej konferencji zorganizowanej w dniach 15–16 listopada 2002*. Kraków: Międzynarodowe Centrum Kultury.
- Sandoz, Y., Swinarski, Ch. i Zimmermann, R. (ed.). (1987). *Commentary on the Additional Protocols of 8 June 1977*. Genewa.
- Škrabec, S. (2013). *Geografia wyobrażona. Koncepcja Europy Środkowej w XX wieku*. Kraków: Międzynarodowe Centrum Kultury.

Netografia

- Jordan, P. (oprac.) (2006). *A subdivision of Europe into Larger Regions by Cultural Criteria*. Pozyskano z: <https://unstats.un.org/unsd/geoinfo/uneggn/docs/23-gegn/wp/gegn23wp48.pdf> (dostęp: 12.01.2023).
- Konwencja UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego. (2003). Dz.U. 2011 nr 172 poz. 1018. Pozyskano z: https://www.unesco.pl/fileadmin/user_upload/pdf/Konwencja_o_ochronie_dz_niemater_2003.pdf (dostęp: 12.01.2023).
- Międzynarodowa Rada Muzeów. (2007). (International Council of Museums - ICOM). Statut. Pozyskano z: <https://icom.museum/en/resources/standards-guidelines/museum-definition/> (dostęp: 11.12.2022).
- Międzynarodowe Centrum Kultury. (2022). Pozyskano z: <https://mck.krakow.pl> (dostęp: 11.12.2022).

Barbara Weźgowiec – absolwentka polonistyki i kulturoznawstwa UJ, dr literaturoznawstwa. Pracuje w Instytucie Studiów Międzykulturowych UJ i I LO im. B. Nowodworskiego w Krakowie. Zainteresowania naukowe dotyczą regionalizmu w literaturze, kategorii przestrzeni, relacji między pamięcią i literaturą, dziedzictwa kulturowego – szczególnie Europy Środkowo-Wschodniej oraz narracji tożsamościowych. Autorka monografii *Pisarz i miasto. Gdańsk w prozie Stefana Chwina*, Kraków 2020.

